

Underground Economy

SOCIAAL ASPECT

ANTWOORD OP ENKELE
CONCRETE VRAGEN UIT DE
CASE OVER SOCIALE FRAUDE
VANUIT DE PRAKTIJK

Frank Delbeke
SIOD

Underground Economy

SIOD
ARBEIDSINSPECTIE
SOCIALE INSPECTIE

■ WAT IS HET NU ?

Underground Economy

- SIOD sociale inlichtingen en opsporingsdienst : wat ?
 - Coördinatie-orgaan van aantal inspectiediensten ressorterend onder verschillende overheidsdiensten
 - Vanuit bestaande samenwerkingen officieel omschreven in Sociaal Strafwetboek van 2 juni 2010 – bundeling reeks wetgevingen en uitvoeringsbesluiten
 - Zelf geen operationele dossiers afwerken

3

Underground Economy

SIOD : deelnemende diensten

1/ Toezicht Sociale Wetten (FOD WASO) – loon- en arbeidsvoorwaarden, overuren, feestdagen, vergoedingen,

2/ Sociale Inspectie (FOD Sociale Zekerheid) – onderwerping lonen en vergoedingen aan sociale zekerheid, vakantiegeld,

Underground Economy

SIOD : deelnemende diensten

3/ Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening : controle volledige en tijdelijke werkloosheid, combinatie werkloosheid en uitkering,

4/ Rijksinstituut voor Ziekte en Invaliditeitsuitkeringen : idem uitkeringsfraude

5/ Rijksdienst Sociale Zekerheid : onderwerping aan en betaling van bijdragen Sociale Zekerheid

Underground Economy

SIOD : deelnemende diensten

6/ Rijksdienst Sociale Verzekering van Zelfstandigen : controle aansluiting als zelfstandige bij sociaal verzekeringsfonds

7/ (officiële samenwerking-protocol) Regionale Inspecties -Inspectie Werk en Sociale Economie Vlaamse Gemeenschap
Arbeidskaarten en Uitzendkantoren-
erkenningplicht (inclusief buitenlandse),

Underground Economy

Gemeenschappelijke bevoegdheden, naast eigen core-business : aanpak sociale fraude in al zijn aspecten (samenwerking-uitwisseling informatie)

- dimona_zwartwerk
- Opsporing bijdragefraude (sociale zekerheid)
- Opsporing uitkeringsfraude (col 17/2013 van 3 juli 2013)
- Misbruik deeltijdse contracten – fulltime werk
- Deloyale concurrentie bij detachering (sociale dumping-controles)

Underground Economy

ARRONDISSEMENTELE INSPECTIECELLEN

- Maandelijks overleg olv arbeidsauditeur per gerechtelijk arrondissement
- Planning en evaluatie gemeenschappelijke acties inspectiediensten
- Naast eerder vernoemde inspecties : medewerking met inspectie FOD Financiën, Federale en Lokale Politie, Economische Inspectie, Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid, Wooninspectie, Dienst Private Veiligheid Binnenlandse Zaken, en andere ..

Underground Economy

CASE : plankvennootschappen-
nepvennoten -

Hoe komen inspectiediensten hiermee in
contact ? (I)

- Via klachten, werknemers, werkgevers,
organisaties, belangengroepen
- Kantschrift auditeur, Pdk, informatie Politie
- Collega's, uit eerdere controles
- Controles eigen initiatief – vaststelling kleine
werfcontrole kan wijzen op netwerk Brazilianen

Underground Economy

CASE : plankvennootschappen-
nepvennoten

Hoe komen inspectiediensten hiermee in
contact ? (II)

- Maandelijkse werfcontroles in kader
arrondissementale inspectiecellen per
Gerechtelijk Arrondissement
- Kader : operationeel actieplan SIOD

Underground Economy

CASE : plankvennootschappen-
nepvennoten

Hoe komen inspectiediensten hiermee in
contact ? (III)

- Datamining bij Sociale Inspectie, RSZ, en RVA (criteria bijv : overmatig gebruik economische werkloosheid) ;
- Criteria worden voortdurend verfijnd aan de hand van ervaringen sociaal inspecteurs

Underground Economy

WERFCONTROLES (I)

Wat wordt er in eerste instantie
gecontroleerd ? (I)

- Identiteit alle aanwezigen
- Sociaal statuut : zelfstandige-werknemer
- Dimona : elektronische melding SZ
- Limosa : melding gedetacheerden – controleplicht Belgische gebruiker
- A1 (E101) : onderwerping Sociale Zekerheid buitenland
- Werkloosheid – EWL - fraude

Underground Economy

WERFCONTROLES (II)

Wat wordt er in eerste instantie gecontroleerd ? (II)

- Werfmeldingen RSZ – kleine onderaannemers meestal niet gemeld
- Bevraging betalingen lonen, vergoedingen
- Arbeidsduur- rustpauze- weekendwerk (tot 12 uur per dag en 10 op zaterdag is gebruikelijk in deze cases
- Toezicht Welzijn op het Werk : onveilige situaties – stilleggen mogelijk

Underground Economy

WERFCONTROLES (III)

Wat wordt er in eerste instantie gecontroleerd ?

- Bij misbruiken : verhoor op de werf (tolk) – geen recht medebrenging – bijstand politie
- Case : Bulgaarse vennoten onmiddellijk en ter plaatse verhoren (tijdrovend- 1,5 à 2 uur per werknemer) - nadien ofwel instructies gekregen ofwel niet meer opdagen – belang recente rechtspraak : straf opgelegd enkel voor wie verhoord werd
- Verhoor conducteur of ploegbazen hoofdaannemer

Underground Economy

WAT STELLEN INSPECTIES VAST OP WERFCONTROLES / TRENDS (I)

- Aantal gedetacheerden en/of nepvennoten van vreemde origine heel intensief toegenomen (tot 40 à 50 % aangetroffen werknemers)
- Belgisch bedrijven worden overspoeld met goedkope werkaanbiedingen
- Deze schijnzelfstandigen krijgen meestal 8 tot 11 euro cash (kosten-vervoer-huisvesting?) min loon bouw is 13, 85 euro

Underground Economy

WAT STELLEN INSPECTIES VAST OP WERFCONTROLES / TRENDS (II)

- Gevoelige toename aantal CV's met werkende vennoten, zonder activa – “lege dozen”
- Buitenlandse werknemers worden voorgehouden dat ze als zelfstandige meer zullen verdienen –
- Documenten, aansluitingen, contracten worden ondertekend zonder er iets van te begrijpen

Underground Economy

WAT STELLEN INSPECTIES VAST OP WERFCONTROLES / TRENDS (III)

- Veel onderaannemers werken in feite als uitzendkantoren (profilering op internet) – zowel schilders, ijzervlechters, uitbeenders, elektrikers, enz worden aangeboden, zonder erkenning Vlaamse Gemeenschap (IWSE)
- Woekerwinsten : 8 euro betalen – 20 euro aan gebruiker (ipv 33 euro richtprijs) : bruto winst : 2598 euro per persoon – 10 werknemers...

Underground Economy

WAT STELLEN INSPECTIES VAST OP WERFCONTROLES / TRENDS (IV)

- Aangetroffen vennoten voelen zich meestal geen slachtoffer van economische uitbuiting (150 tot 300 euro Roemenië – België : 1000 tot 1200 euro)
- Veel buitenlandse zelfstandigen (als ze al aansluiten) betalen eerste kwartaal SZ en dan niet meer (creatie rechten)

Underground Economy

SCHIJNZELFSTANDIGEN / NEPVENNOTEN

What's the problem ?

Wat zijn de gevolgen van het
onrechtmatig gebruik van het statuut van
zelfstandige in plaats van werknemer ?

Underground Economy

GEVOLGEN MISBRUIK STATUUT SCHIJNZELFSTANDIGEN (I)

Algemeen

Rechten werknemers geschaad en
mogelijkheid zwartwerk geschapen, niet
betalen sociale bijdragen.

Ondermijning sociaal zekerheidsstelsel

Underground Economy

GEVOLGEN MISBRUIK STATUUT SCHIJNZELFSTANDIGEN (II)

Specifiek

- Bescherming sociaal statuut werknemer (vertretpunt sociale wetgeving) verdwijnt
- Geen controle aangifte werknemer- vennoten kunnen met terugwerkende kracht in en uit vennootschap gebracht worden

Underground Economy

GEVOLGEN MISBRUIK STATUUT SCHIJNZELFSTANDIGEN (III)

- Geen minimumloon : ongeschoolde wn is 13,85 euro – vennoten 8 tot 11 euro (wie betaalt sociale zekerheid), geen vergoedingen, overloon, feestdagen, verplaatsingsvergoedingen, eindejaarspremies (zegelstelsel – 12 % loonkost),
- Geen sociale zekerheid op loon -bonafide werkgevers betalen > 70 % SZ op brutoloon

Underground Economy

GEVOLGEN MISBRUIK STATUUT SCHIJNZELFSTANDIGEN (IV)

- Geen beperkingen arbeidsduur
- Tot eind 2013 : geen arbeidskaart nodig
- Soms als opstap naar OCMW uitkering
- Als geen aansluiting sociale kas zelfstandigen :
geen sociaal statuut, ziekte, arbeidsongevallen,
precaire situatie

Underground Economy

GEVOLGEN MISBRUIK STATUUT SCHIJNZELFSTANDIGEN (V)

- Indien wel aansluiting sociale kas
zelfstandigen :
 - onmiddellijke betaling eerste
kwartaalbijdrage (700 euro)
 - opent rechten op ziekte uitkering,
kinderbijslag (600 euro/maand voor 3
kinderen (geen link meer bijdragen en
uitkeringen sedert 2009)
 - Toegang langdurig verblijf in België

Underground Economy

SCHIJNZELFSTANDIGHEID : EEN MOEILIJK ONDERZOEK (I)

Principe : Wil der Partijen –
maar als feitelijke omstandigheden niet
overeenstemmen is herkwalificatie
mogelijk en/of nodig

Underground Economy

SCHIJNZELFSTANDIGHEID : EEN MOEILIJK ONDERZOEK (II)

- Werknemers kennen dikwijls eigen zelfstandig statuut niet
- Werknemers zijn niet geneigd mee te werken (hoger loon en kwetsbare positie)- basic antwoorden – cash betalingen – kennen enkel baas bij voornaam of roepnaam – instructies van gebruiker

Underground Economy

SCHIJNZELFSTANDIGHEID : EEN MOEILIJK ONDERZOEK (III)

- Verhoren op werf zeer tijdrovend (2 uur)
- Toepassing inhoudingsplicht RSZ artikel 30 bis en 30 ter, voor wie werkt met onderaannemers met sociale schulden wordt heel lastig : betrokken onderneming heeft geen schulden want doet geen aangifte SZ of werfmelding (afschaffing registratie-EU)

Underground Economy

SCHIJNZELFSTANDIGHEID : EEN MOEILIJK ONDERZOEK (IV)

- Aansluiting vereist betaling eerste kwartaal- verdere betaling ? weinig opvolging/ controle hoewel opening rechten-
- Vennoten kunnen zonder controle in en uitgeschreven worden (met terugwerkende kracht)
- Door moeilijkheid en omvang beperken inspectiediensten zich tot extreme gevallen
- Toch groei noodzaak onderzoek: inroepen sociale bescherming werknemersstatuut

Underground Economy

CRITERIA SCHIJNZELFSTANDIGHEID (I)

Basis : Programmawet 27 december 2006

Arbeidsrelatiewet (art 337)

4 algemene criteria :

- 1/ wilsautonomie
- 2/ vrijheid organisatie en werktijd
- 3/ vrijheid organisatie van het werk
- 4/ mogelijkheid om hiërarchische controle uit te oefenen

Underground Economy

CRITERIA SCHIJNZELFSTANDIGHEID (II)

Wet van 25 augustus 2012 (BS 11/9/2012) :
invoering weerlegbaar vermoeden
werknemersstatuut in aantal sectoren,
waaronder sector onroerend goed

KB 7 juni 2013 tot uitvoering arbeidsrelatiewet :
9 criteria in bouwsector- als 5 van de 9 criteria
vervuld zijn is er sprake van werknemer in
plaats van zelfstandige

Underground Economy

CRITERIA SCHIJNZELFSTANDIGHEID (III) specifiek bouw

- 1/ afwezigheid eigen financieel, economisch risico
- 2/ afwezigheid eigen verantwoordelijkheid, beslissingsbevoegdheid financiële middelen van de onderneming
- 3/ afwezigheid beslissingsmacht aankoop- en prijsbeleid- onderhandelingen klanten – afsluiten contracten

Underground Economy

CRITERIA SCHIJNZELFSTANDIGHEID (IV) bouw

- 4/ garantie op betaling vaste vergoeding los van de bedrijfsresultaten en omvang prestaties
- 5/ geen mogelijkheid om voor de uitvoering van de werken zelf personeel aan te nemen of zich te laten vervangen
- 6/ zich niet voordoen als een onderneming tegenover derden of medecontractanten

Underground Economy

CRITERIA SCHIJNZELFSTANDIGHEID

(V) bouw

7/ hoofdzakelijk of voornamelijk voor één medecontractant werken

8/ werken met materiaal waarvan men geen eigenaar of huurder is

9/ niet onafhankelijk werken ten overstaan van werkploegen van de medecontractant of van een onderneming waarin de uitvoerder van de werken de hoedanigheid van werkende vennoot heeft

Weerlegbaar vermoeden : alle middelen van recht

Underground Economy

ACTIEMOGELIJKHEDEN NA ONDERZOEK (I)

Inspectie van oordeel schijnzelfstandig :

-Aangifte aan de RSZ als werknemer (al of niet met toestemming werkgever) ; Burgerlijke vordering RSZ voor Arbeidsrechtbank mogelijk (tot 3 jaar terug)

Underground Economy

ACTIEMOGELIJKHEDEN NA ONDERZOEK (II)

- E PV opstellen niet melden dimona (strafrechterlijke procedure) – boete mogelijk maar
- Burgerlijke partijstelling vereist om rechten aan werknemers toe te kennen (correcte loon, vergoedingen, verbrekingsvergoeding)

Underground Economy

SUCCEFACTOREN INSPECTIEDIENSTEN (I)

- Databanken : genesis – alle onderzoeken en gevolgen – idem limosa gedetacheerden
- E PV databank : zichtbaar voor alle inspecties
- Werfmelding (RSZ 30 bis en ter) : meestal kleinste onderaannemer niet gemeld (5% sanctie)
- Elektronische aanwezigheidsregistratie op de werven (> 800 000 euro) vanaf 1/4/2014

Underground Economy

SUCCESSFACTOREN INSPECTIEDIENSTEN (II)

- Uitgebreide onderzoeksbevoegdheden :
toegang dag en nacht vermoedelijke
werkplaatsen – alle nuttige documenten laten
voorleggen – zoekingsrecht naar documenten
die wettelijk moeten bijgehouden worden –
uitwisseling informatie andere diensten tenzij
gerechtelijk onderzoek
- Gespecialiseerde cellen bij TSW, SI, RSZ-DBI
en TADT – grote regio-overschrijdende dossiers

Underground Economy

SUCCESSFACTOREN INSPECTIEDIENSTEN (III)

- Goede samenwerking tussen diensten en
arbeidsauditoraten – celwerking SIOD
- Rechtsmisbruik en internationaal
rechtsmisbruik (programmawet 27/12/2012)
- (aanpak wetsontwijking-ontduiking SZ)
- Verstrenging terbeschikkingstelling (id) :
gevolg bij onwettige tbs : gebruiker wordt
werkgever – moet instaan voor lonen en
sociale bijdragen (wet 24/7/87 – koppelbazen)

Underground Economy

SUCCEFACTOREN INSPECTIEDIENSTEN (IV)

.Hoofdelijke aansprakelijkheid gebruiker op drie vlakken

- Lonen – progr wet 29/3/2012 – KB 17/8/2013 (bouw) – enkel toekomst-moeilijke procedure
- Bij illegalen (niet EER) : wet 11/02/2013 – wel terugwerkende kracht
- Bij onwettige terbeschikkingstelling : zie hierboven

Underground Economy

SUCCEFACTOREN INSPECTIEDIENSTEN (V)

.Berekenen vermogensvoordeel op twee niveaus :

- Werknemer : wat heeft werknemer niet gekregen waar hij bij correcte toepassing sociale wetgeving wel recht zou op hebben ?
- Werkgever : wat moest betaald worden aan sociale zekerheidsbijdragen op correcte lonen ?

Underground Economy

SOCIALE ASPECTEN

Besluit case

complex en tijdrovend onderzoek die enkel efficiënt kan aangepakt worden door multidisciplinair en in overleg met magistratuur, politie en inspectiediensten te werken

Frank Delbeke
SIOD
13/03/2014